

УДК 911:332.3(477)

[https://doi.org/10.18524/2303-9914.2025.2\(47\).344812](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2025.2(47).344812)

О. С. Сичук¹, аспірант

А. О. Буяновський², канд. геогр. наук, доцент

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
кафедра географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру
Шампанський пров., 2, м. Одеса, 65015, Україна

¹ Sychuk1@ukr.net; <https://orcid.org/0009-0003-0570-5675>

² grunt.ggf@onu.edu.ua; <https://orcid.org/0000-0002-3903-3139>

ТЕРИТОРІАЛЬНЕ ПЛАНУВАННЯ І ГЕОПЛАНУВАННЯ В СТРАТЕГІЯХ РЕГІОНАЛЬНОГО ТА МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ: ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ

У статті висвітлено актуальні питання територіального планування і геопланування в Україні, зокрема в умовах війни. Теоретично доведено різницю в поняттях територіального планування і геопланування. Розглянуто теоретико-методологічну основу і прикладні аспекти застосування планувальних рішень при розробці стратегічних документів регіонального та місцевого розвитку, зокрема з акцентом на Одеський регіон та його географічні особливості. Констатується потреба в удосконаленні нормативно-правової бази геопланування, пов'язаної з воєнним станом та повоєнним відновленням країни та окремих її територій різного ієрархічного рівня. Розробка комплексних планів розвитку громад має базуватися на ландшафтній основі та враховувати існуючу та перспективну систему розселення, оптимізувати користування землями за їх цільовим призначенням з метою сталого розвитку та збереження екологобезпечного довкілля. В умовах правового режиму воєнного стану та поствоєнного відновлення країни та окремих її регіонів рекомендовано враховувати міграційні потоки та інші динамічні показники демографічного потенціалу території при геоплануванні.

Ключові слова: планування територій, геопланування, регіональні стратегії, сталий розвиток, землекористування, комплексні плани розвитку громад, населення, міграційні потоки, воєнний стан.

ВСТУП

Підписанням Угоди про асоціацію з ЄС Україна взяла на себе зобов'язання уніфікувати внутрішню політику з положеннями планування розвитку територій за європейськими візіями, які орієнтовані на забезпеченні багатоцентричного просторового розвитку та нових відносин між містом і селом, рівного доступу до соціальної інфраструктури, зваженого управління природною та культурною спадщиною, тощо. Ключовим питанням у просторовому розвитку країн ЄС є екологічна збалансованість, значення якої особливо посилилось в останні десятиріччя. Адаптація до змін клімату, збереження біологічного різноманіття, збалансування використання ґрунтово-земельних ресурсів та заг-

лом ландшафту, підвищення якості середовища проживання людини, зниження захворюваності та поліпшення здоров'я людини – це не виключний перелік питань, які стоять нині на порядку денному. Вирішення цих питань визначено рамками національних та глобальних цілей розвитку 2030 (*Указ Президента України*, 2019). Саме науково обґрунтована організація території, її раціональне і збалансоване (стале) використання визначає практичну сторону цієї проблематики. Досягнення цієї мети загалом в масштабі України, так і безпосередньо в нашому Одеському регіоні (в т.ч. і на рівні планування територій громад), вимагає планомірної та системної роботи з належним науково-практичним обґрунтуванням. Це і визначає актуальність пропонованого дослідження.

Проблематику стратегічного просторового планування держави та регіонів висвітлено в численних наукових публікаціях Баймуратова М.О., Голубцова О.Г., Куйбіди В.С., Лісовського С.А., Мальчикової Д.О., Маруняк Є.О., Палехи Ю.М., Петраковської О.С., Руденка Л.Г., Топчієва О.Г., Чехнія В.М., Фаріона Ю.М., Шашеро А.М., Яворської В.В., Сича В.А. та ін. В залежності від розвитку нормативно-правової бази, наукових ідей та практики впровадження на кожному етапі планування територій можна говорити про загалом вдалі авторські підходи до планувальних рішень з раціонального/оптимального використання природно-ресурсного та людського потенціалу територій. Однак, у зв'язку з інноваційно-інформаційно-технологічними, кліматичними та соціально-економічними трансформаціями, як наслідок глобальних та регіональних процесів, ускладнених військовою агресією РФ та її наслідками, нині стоїть завдання врахування в плануванні територій кращих світових практик ландшафтного сталого просторового устрою.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методологічної бази геопланування як найбільш перспективної форми територіального планування в Україні в контексті її євроінтеграційного поступу. Об'єктом дослідження є територіальна організація регіонального (області) та місцевих (району, громади, або її частини) рівнів в Україні. Предметом дослідження є аналіз існуючої теоретико-методологічної бази територіального планування та геопланування в Україні на регіональному та місцевому ієрархічних рівнях в контексті створення єдиного європейського планувального простору та удосконалення нормативно-правової бази геопланування в умовах воєнного стану та повоєнного відновлення країни.

МАТЕРІАЛИ І МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

При підготовці пропонованої публікації використано загальнонаукові та конкретнонаукові (географічні) підходи і методи дослідження, а також міждисциплінарні підходи в галузі дотичних до заявленої проблематики наук - містобудування, землеустрою, екології, наук про Землю, права та ін. При підготовці пропонованої публікації використані фондові матеріали кафедри географії України, ґрунтознавства і земельного кадастру і Проблемної науково-дослідної

лабораторії географії ґрунтів та охорони ґрунтового покриву чорноземної зони (ПНДЛ-4 ОНУ), інформаційні джерела та офіційні веб-сторінки органів влади, ЗВО і наукових установ та громадських інституцій, які безпосередньо займаються проблемами просторового планування в нашій державі.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ТА ЇХ АНАЛІЗ

Імплементації сталої екологічно врівноваженої європейської політики у вітчизняну практику наразі в Україні стоїть досить гостро, адже досягнення цього неможливе без стратегічно орієнтованого просторового (територіального) планування. Особливо гостро ці питання стоять під час війни, адже правовий режим воєнного стану визначає свої особливості прийняття рішень з акцентом на забезпечення безпековості, в той час як планувальні рішення територіальної організації мають досить тривале впровадження, інерційність та післядію впливу. Не осторонь цієї проблематики є питання управління земельними ресурсами громад в контексті проведення земельної та адміністративної реформ, адже стале управління земельними ресурсами території визначає її просторовий розвиток та закладає фундамент загального сталого розвитку громади, регіону та країни загалом.

Сама система планування в регіональному та локальному розвитку в нашій країні містить певні досить близькі за звучанням, однак, різні за сутністю поняття «стратегія» і «планування». Подібна диференціація спостерігається і при визначеннях просторового планування через співзвучність «територіальне планування», «планування територій», «геопланування» та ін. В географічній вітчизняній науці поширені різні дефініції щодо організації території певного ієрархічного рівня. Можна зустріти поняття територіального планування, планування територій, геопросторове планування, геопланування та ін.

На нашу думку, стратегія нині визначається як узагальнений неконкретизований довгостроковий план дій для досягнення певної цілі, який базується на врахуванні ресурсного потенціалу. В подальшому стратегія розкривається деталізованими тактичними діями (планами дій), які відповідають головним напрямам і пріоритетам та наближають до досягнення поставленої мети. З точки зору управління, стратегія є надбудовою над системою ієрархічно пов'язаних елементів-складників системи. При цьому план дій буде мати на меті організацію суспільства, окремої групи чи громадянина в просторовому та часовому вимірах.

Зауважимо також, що дефініції «регіон», «регіональна політика», «регіоналістика» уже достатньо поширені в географічній науковій термінології (Регіоналістика, 2015). Нами під терміном місцевий рівень свідомо розуміється рівень нижчого, ніж регіональний (районний, громади або її частини).

Основою планування регіонального розвитку наразі є Державна стратегія регіонального розвитку на 2021–2027 рр. (Постанова КМУ, 2020), яка в рамках розвитку багаторівневого врядування визначає створення скоординованої

системи стратегічного, просторового та бюджетного планування регіонального розвитку на національному, регіональному та місцевому рівні. Стратегія реалізується двома етапами: I етап – 2021–2023 рр., II етап – 2024–2027 рр., в межах кожного етапу передбачено розробку та виконання плану заходів на відповідний період, програм і проєктів регіонального розвитку для досягнення кожної стратегічної цілі та відповідних завдань. У відповідності до Стратегії регіонального розвитку Державна регіональна політика до 2027 року ґрунтується на врахуванні під час стратегічного планування ключових викликів, які впливають на людину, інфраструктуру, безпекове середовище, економіку та навколишнє природне середовище, а також включатиме побудову культури партнерства та співробітництва, орієнтовану на взаємодію органів державної влади, органів місцевого самоврядування та громадян щодо розвитку (Постанова КМУ, 2020). Таким чином, стратегія розвитку включає планувальний тайм-менеджмент та просторове планування, яке залежить від природно-ресурсного потенціалу території (Маруняк, 2018, с. 39; Буяновський, Шашеро & Приходько, 2024, с. 75).

Стосовно просторового планування зауважимо наступне. Існуюча система територіального планування в Україні має свою історію розвитку та «успадкована» від нині надзвичайно застарілої радянської планувальної системи централізованого відомчо-галузевого управління. Ще наприкінці XIX ст. почали формуватися два напрями функціонально-планувальної організації освоєних, переважно промислових, земель: генеральне планування і районна планівка (Топчієв та ін., 2019, с. 255). Наприкінці XX ст. розробляються європейські сучасні орієнтири планувальної політики під назвою планування територій як інструменту поєднання різнорівневих інтересів на принципах субсидіарності та децентралізації. Європейська хартія регіонального/просторового планування по суті формує нове сприйняття планування – просторове (*англ.* – European Regional/Spatial Planning Charter). В українській географічній науці досить довго користувалися двома термінами – «територіальне планування» і «планування територій» (Топчієв та ін., 2019, с. 254), при цьому «територіальне планування» має на меті розподіл економічних ресурсів – матеріальних, людських, фінансових, які упорядковуються на адміністративно-територіальному устрої та управлінні. Водночас, під плануванням територій розуміється раціональна територіальна організація суспільства на усіх рівнях устрою і урядування. Тому з точки зору географічної парадигми доречніше використовувати термін планування території, яка враховує її ємність, комплексність, адаптована до ландшафтно-географічних умов, формує геопросторовий розподіл ресурсів з метою підвищення якості життя населення.

Як уже відомо, в Україні з часів набуття незалежності територіальна організація по суті інерційно формувалась як спадщина радянської централізовано-планової системи, в якій при регулюванні містобудівної діяльності та управлінні земельними ресурсами пріоритезувались державні інтереси над приватними

при збереженні розселенської мережі та спеціалізації господарства. З вирівнюванням правової визначеності форм власності та обособленням приватної її форми, як вираженням сталого економічного поступу та ресурсощадного концепту у взаємовідносинах «природа-населення-господарство», постає перманентна проблема трансформації планувальної системи як в просторовому (хорологічна парадигма), так і в часовому (хронологічна парадигма) вимірах. На відповідь викликам та запитам часу в 2002 р. в Україні була розроблена Генеральна схема планування території (затверджена відповідним Законом), яка стала основою для реалізації регіональної планувальної політики.

В той же час, в системі територіальної організації і регулювання земельних відносин постійно виникали проблеми колізійного правового характеру, що знеможлилювали сталий розвиток територій. Запровадження низки реформ в Україні (децентралізації, адміністративно-територіальної, земельної, аграрної, податкової та інших) є нагальною необхідністю інституційного інтегрованого входження України (в сукупності її регіонів та територіальних громад) до єдиного європейського економіко-політичного простору. При цьому принципи планування територій враховують ландшафтну основу і мають розвиватися у комплексних просторових планах розвитку територій громад, що визначатимуть інтегроване поєднання сучасних планувальних містобудівних рішень зі сталими підходами в управлінні земельними і ґрунтовими ресурсами наявної території.

Нинішнє просторове планування громад в Україні визначено через розробку комплексних планів просторового розвитку (КППР) територій громади, що є поєднанням містобудівної і землевпорядної документації. Цей КППР визначає стратегію сталого розвитку, унормовує перспективу використання ресурсного потенціалу території, інфраструктури та стале природо- і землекористування.

При цьому, географи завжди приймали участь у плануванні територій шляхом розробки генеральних планів міст, проєктів районних планіровок і схем планування територій країни та її окремих регіонів (областей). Однією із перших форм територіального планування на початку XX сторіччя були районні планіровки, які мали на меті оптимізацію територіальної організації населення та господарства з виділенням планувальних районів – густо заселених районів інтенсивного господарського освоєння (Топчієв та ін., 2019). Деталізація визначала масштаби та охоплення території, а запити суспільства змінювали в подальшому форми планувальних рішень, територіальне планування все більше набувало ознак ландшафтної адаптованості, як наслідок, відповіддю на ці трансформації були зміни понять і посилення екологічної складової у плануванні.

Зміна планувальної парадигми та адаптація європейського досвіду регіональної політики та планування території визначила розробку планування території України, яка виконувалась протягом 1997–2002 рр. і затверджена відповідним Законом України «Генеральна схема планування території України», в

методологічну основу якої було покладено співставлення розселення населення, господарської спеціалізації та стану довкілля за ступенем його господарського освоєння (Закон України, 2002).

Квінтесенцією планування територій слід вважати формування окремого напрямку географічної науки – геопланування, яке поєднує впорядкування природного навколишнього середовища, просторову організацію населення та господарсько-виробничу діяльність, яка визначається потенціалом відповідних ресурсів (Топчієв та ін., 2019; Топчієв, Сич & Шашеро, 2019; Сич, Шашеро & Коломієць, 2019; та ін.). Водночас, сучасна геопланувальна нормативно-правова база майже не визначена в нашій країні, за виключенням загальнодержавної концепції просторового планування, яка містить лише окремі позиції комплексного напрямку геопланування територій.

Реалізація геопланувальних рішень в традиційних підходах фокусувалася на формуванні природного каркасу екологічної безпеки території, просторовій організації населення з гарантованою екологічною безпекою та можливостями активної господарської діяльності та забезпеченні ефективного використання природно-ресурсного потенціалу території, людських трудових ресурсів, мінімізації забруднення довкілля, тощо (Топчієв та ін., 2019; Ландшафтне планування, 2014).

Кінцевою метою при просторовому плануванні на будь-якому рівні є підвищення якості життя населення через гармонізацію взаємовідносин в тріаді «природа (природні ресурси) - населення – господарство», яке в залежності від ієрархічного рівня буде дещо відрізнятися за наповненням (табл. 1).

Як вбачається з таблиці 1, для регіонального геопланування на основі формування каркасу екологічної безпеки території (передусім через формування екологічної мережі) та природно-ресурсного потенціалу проводиться багато-рівневе покомпонентне планування з обов'язковим врахуванням особливостей територіальної організації та динамічних показників зміни населення. В той же час, геопланування на рівні новостворених у 2020 році адміністративних районів та громад наразі не отримало ні методологічного, ні практичного застосування. Наразі громадам до 01 січня 2028 р. визначено правову основу щодо розробки і застосування містобудівної документації місцевого рівня на період до затвердження комплексних планів просторового розвитку територій громад. З визначених питань вносяться відповідні зміни до Земельного кодексу України, законів України «Про регулювання містобудівної діяльності», «Про Державний земельний кадастр», «Про землеустрій», «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо планування використання земель». Розроблений план просторового розвитку буде перевагою при розгляді питань щодо фінансування відновлення громади та розвитку інфраструктури за рахунок бюджетних коштів або коштів міжнародної фінансової підтримки.

Відмітимо, що планувальні розробки мають два основних напрями. Перший – це теоретичні розробки (методології, підходи, методи, методики) задля

формування структури планування території. Другий – це розробка схем, планів, іншої містобудівної і землевпорядної документації, яка визначається чинним законодавчим полем (Шашеро, 2014).

Саме тому формується цільова настанова геопланування, яка визначається переходом від моделювання (картування) використання територій країни/регіону до складання схем територіальної організації відповідного рівня з визначенням екологічної безпеки та демографічного потенціалу (Яворська, Сич & Коломієць, 2015; Буяновська, Яворська, 2024).

Таблиця 1

**Геопланування територій
регіонального та локального рівнів***

Елементи геопланування					
Регіональний рівень			Локальний рівень (територіальні громади або їх частини)		
Навколишнє середовище	Суспільство (як сукупність громад регіону)	Господарство	Навколишнє середовище	Громада	Господарство
Напрями планувальних рішень			Напрями планувальних рішень		
Формування каркасу екологічної безпеки території	Територіальна організація населення	Раціональне використання природно-ресурсного потенціалу і людського капіталу	Адаптація до існуючого каркасу екологічної безпеки території, формування окремих локальних об'єктів	Удосконалення існуючої системи розселення, врахування міграційних явищ у зв'язку з воєнним станом	Врахування існуючої структури землекористування, адаптація господарської діяльності до змін клімату та правового режиму воєнного стану
Принципи планування			Принципи планування		
Багаторівневе покомпонентне планування			Однорівневе покомпонентне планування		
Цільовий ключовий результат (у відповідності до Цілей сталого розвитку 2030)					
Підвищення якості життя населення					

*Складено Сичуком О. на основі: (Топчієв, Пилипенко, Мальчикова, Яворська, 2019; Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України до 2030 р.» № 722/2019).

Отже, в умовах невизначеності, пов'язаної з воєнним станом, наразі є необхідність в удосконаленні регіональної системи геопланування та розробки по суті схеми планування районного та місцевого рівнів.

Для оптимізації землекористування та раціональної організації території регіону, враховуючи його природно-господарський потенціал та демографічну ситуацію, як зазначають представники одеської школи планування територій (геопланування), необхідно провести повний аналіз компонентів тріади «при-

рода-населення-господарство» з використанням геоінформаційних методів досліджень. Авторами пропонується шляхом оверлейного аналізу створювати основу планування території регіону накладанням каркасів екологічної мережі та антропогенно-техногенних навантажень (Топчієв, Сич & Шашеро, 2019; Сич, Шашеро & Коломієць, 2019). У зв'язку з необхідністю розробки просторових планів громад використання подібної геопланувальної основи (накладанням каркасів екомережі та антропогенно-техногенних навантажень) в сукупності з прогнозами геодемографічної ситуації цілком можуть забезпечити цілісну стратегію її подальшого сталого розвитку.

Нами, на основі розробленої методики геопланування регіонального рівня (Топчієв, Мальчикова & Шашеро, 2011), пропонується теоретико-методологічна основа (схема) геопланування локального рівня (територіальної громади):

I Аналіз сучасного планування території, що включає:

- Існуюче землекористування, кадастр земель, інші галузеві кадастри (надра, водні, лісові ресурси, містобудівний кадастр та ін.)
- Населення (система розселення, міграційні потоки, геодемографічна ситуація і потенціал)
- Основна спеціалізація господарства та економічні показники (види господарської діяльності, форми власності, фінансова спроможність і податкова база та ін.)
- Соціальна та виробнича інфраструктура

II Сценарії та прогнози розвитку

- Стратегія соціально-економічного розвитку, в т.ч. довгострокові на 15–20 років
- Стратегії і прогнози природокористування
- Прогнози і сценарії демографічного потенціалу

III Формування опорних одиниць геопланування

- Визначення ареалів навантаження та розвитку (від об'єктів господарювання, існуючої інфраструктури, наявної мережі природно-заповідного фонду, тощо)
- Формування полюсів зростання, удосконалення і планування розвитку інфраструктури, громадської забудови, інклюзивного та екологічно-безпечного середовища

IV Розробка геопланувальних схеми (картосхем)

- Формування екологічної мережі
- Антропогенний вплив
- Інтегральна полікомпонентна екологічнобезпечна схема геопланування території громади.

Вочевидь, сучасне геопланування на рівні громади має враховувати ландшафтну основу, яка формує види природокористування і землекористування усіх категорій земель без виключення, які представлені (інвентаризовані) в громаді. Аналіз землекористування регіонального та локального рівнів засвідчує необхідність оптимізації структури земель, зменшення частки сільськогоспо-

дарських земель (насамперед, ріллі), виведення з обробітку малопродуктивних і деградованих земель, збільшення земель екологостабілізуючої групи, тощо (Буяновський, Малюта & Сичук, 2024, с. 90).

В умовах особливого правового режиму воєнного стану та поствоєнного відновлення країни та окремих її регіонів рекомендовано враховувати демографічну ситуацію, міграційні потоки та інші динамічні показники демографічного потенціалу території при геоплануванні (Буяновська, Яворська, 2024).

Особливої уваги нині у зв'язку з необхідністю впровадження європейської екологічної політики потрібно приділити збільшенню територій об'єктів природно-заповідного фонду та провести класифікацію опорних одиниць геопланування через розробку систематики, узагальнення номенклатури та визначення таксономічних рангів. Насамперед, слабкими нині вважаємо недосконалість системи обліку і моніторингу за станом довкілля (як галузевого, так і територіального), а отже і необ'єктивність встановлення рівнів антропогенно-техногенних навантажень за різними видами природокористування та їх територіальними поєднаннями, що унеможливує оптимізацію на районному та локальному рівнях.

Насамкінець, відзначимо, що в умовах освітянської реформи та трансформації предметної області географії суттєво зменшується попит на географічну вищу освіту, тому в контексті розробки нових стандартів вищої освіти варто розглянути можливість відкриття міждисциплінарних освітніх програм з підготовки фахівців з поєднанням конструктивно-географічних підходів просторового планування (геопланування) спеціальностей С6 «Географія та регіональні студії», Е4 «Науки про Землю», G18 «Геодезія та землеустрій» та ін. Адже підготовка висококваліфікованих спеціалістів, які матимуть теоретичну та практичну підготовку з геопланування і стратегування наблизить нашу країну до європейського єдиного планувального простору.

ВИСНОВКИ

В результаті вивчення теоретико-методологічних засад і прикладних аспектів застосування планувальних рішень при розробці стратегічних документів регіонального та місцевого розвитку, зокрема з акцентом на Одеський регіон та його географічні особливості, констатується необхідність в удосконаленні нормативно-правової бази геопланування, пов'язаної з воєнним станом та повоєнним відновленням країни та окремих її територій різного ієрархічного рівня. Комплексні плани розвитку громад як невід'ємний атрибут їх сталого розвитку має розроблятися на ландшафтній основі з врахуванням існуючої та перспективної системи розселення населення, передбачати оптимізацію користування землями за їх цільовим призначенням та збереження екологоврівноваженого довкілля. В умовах особливого правового режиму воєнного стану та поствоєнного відновлення країни та окремих її регіонів рекомендовано враховувати міграційні потоки та інші динамічні показники демографічного потенціалу території при геоплануванні. Найбільш проблемним при геоплануванні є ниніш-

ній районний рівень, який не забезпечений необхідною інформаційною базою для подальшого планування, що підтверджує незавершеність низки реформ в Україні – децентралізації, адміністративної, фінансово-податкової, земельної, аграрної, меліоративної, лісогосподарської та ін.

Екологічно незбалансоване використання ґрунтово-земельних ресурсів призвело до розвитку деструкційних процесів деградаційної направленості в екосистемах. Нині в умовах воєнного часу при землекористуванні на усіх рівнях (національному, регіональному, місцевому) не вирішені питання еколого-агрохімічної паспортизації, деградації і моніторингу земель, сталого управління водними та ґрунтовими ресурсами, тощо. Вирішення цих питань разом з блоком демографічних та інших соціально-економічних проблем визначатимуть головні напрямки при плануванні територій громад в поствоєнний період розвитку нашої країни, а нині уже потребують підготовки відповідного управлінського та виконавчого персоналу.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

- Буяновський А., Малюта Ю., Сичук О. Стале землекористування в стратегіях розвитку та просторового планування територіальних громад в Україні. *Сучасні тенденції розвитку геодезії, землеустрою та природокористування* : зб. матеріалів Міжнар. наук.-практ. конф. (Одеса, 13–14 черв. 2024 р.) / ОДАУ, ф-т геодезії, землеустрою та агроінженерії. Одеса, 2024. С. 90–92.
- Буяновська Л. Ю., Яворська В. В. Географічні аспекти сучасної демографічної трансформації Одеського регіону. *Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки*. 2024. Т. 29, вип. 2(45). С. 56–64. [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2\(45\).318031](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2(45).318031)
- Буяновський А. О., Шашеро А. М., Приходько З. В. Ключові фактори впливу на формування моделей розвитку міста. *Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки*. 2024. Т. 296 вип. 2(45). С. 65–81. [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2\(45\).318032](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2(45).318032)
- Закон України «Про генеральну схему планування території України» № 3059-III від 07 лютого 2002 р. <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3059-14> (дата звернення 30.09.2025).
- Ландшафтне планування в Україні : метод. настанови / під ред. Л. Г. Руденка. Київ : Реферат, 2014. 144 с.
- Маруняк Є. О. Геопросторові дослідження і практика планування: Україна на тлі світових трендів. Київ : Фенікс, 2018. 336 с.
- Постанова КМУ «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки» № 695 від 5 серпня 2020 р. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення 11.10.2025).
- Регіоналістика: географічні основи регіонального розвитку і регіональної політики / О. Г. Топчієв, В. В. Яворська та ін. Херсон : Олді-Плюс, 2015. 372 с.
- Сич В. А., Шашеро, А. М., Коломієць, К. В. Каркас антропогенно-техногенних навантажень на територію регіону Українського Причорномор'я. *Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки*. 2019. Т. 24, вип. 1(34). С. 130–142. [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2019.1\(34\).169717](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2019.1(34).169717)
- Топчієв О. Г., Мальчикова Д. С., Шашеро А. М. Методологічні принципи та методична схема геопланування регіонів. *Регіональні проблеми України: географічний аналіз та пошук шляхів вирішення* : зб. наук. пр. Херсон : Вишемирський, 2011. 408 с.
- Методологічні засади географії / О. Г. Топчієв, І. О. Пилипенко, В. В. Яворська, Д. С. Мальчикова. Одеса : ОНУ, 2019. 352 с.
- Топчієв О. Г., Сич В. А., Шашеро А. М. Концепція каркасів антропогенно-техногенних навантажень. *Український географічний журнал*. 2019. Вип. 2. С. 41–48. <https://doi.org/10.15407/ugz2019.02.041>
- Указ Президента України «Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» № 722/2019 від 30.09.2019. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#n5> (дата звернення 10.09.2025).
- Шашеро А. М. Планування територій : навч.-метод. посіб. Одеса : Апрель, 2014. 123 с.
- Яворська В. В., Сич В. А., Коломієць К. В. Особливості формування екомережі регіону Українського Причорномор'я. *Вісник Одеського національного університету. Географічні та геологічні науки*. 2015. Т. 20, вип. 4. С. 129–143.

REFERENCES

- Buianovskiy, A., Maliuta, Yu., & Sychuk, O. (2024). Stale zemlekorystuvannya v stratehiakh rozvytku ta prostorovoho planuvannya terytorialnykh hromad v Ukraini [Sustainable land use in development strategies and spatial planning of territorial communities in Ukraine]. *Suchasni tendentsii rozvytku heodezii, zemleustroiu ta pryrodokorystuvannya*: zbirnyk materialiv Mizhnarodnoi naukovo-praktychnoi konferentsii (Odesa, 13-14 chervnia 2024 r.) (pp. 90–92). Odesa, 2024. [in Ukrainian].
- Buianovska, L. Yu., & Yavorska, V. V. (2024). Heohrafichni aspekty suchasnoi demohrafichnoi transformatsii Odeskoho rehionu [Geographical aspects of the modern demographic transformation of the Odesa region]. *Visnyk Odeskoho Natsionalnoho Universytetu. Heohrafichni ta Heolohichni Nauky* [Odesa National University Herald. Geography and Geology], 29(2(45)), 56–64. [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2\(45\).318031](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2(45).318031) [in Ukrainian].
- Buianovskiy, A. O., Shashero, A. M., & Prykhodko, Z. V. (2024). Kliuchovi faktory vplyvu na formuvannya modelei rozvytku mista [Key factors influencing the formation of city development models]. *Visnyk Odeskoho Natsionalnoho Universytetu. Heohrafichni ta Heolohichni Nauky* [Odesa National University Herald. Geography and Geology], 29(2(45)), 65–81. [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2\(45\).318032](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2024.2(45).318032) [in Ukrainian].
- Zakon Ukrayiny “Pro heneralnu skhemu planuvannya terytoriyi Ukrayiny” No. 3059-III vid 07 lyutoho 2002 r. [Law of Ukraine “On the General Scheme of Planning of the Territory of Ukraine” No. 3059-III of February 07, 2002]. (2002). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved September 30, 2025, from <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/3059-14> [in Ukrainian].
- Rudenko, L. H. (Ed.). (2013). *Landshaftne planuvannya v Ukraini: metodychni nastanovy* [Landscape planning in Ukraine: methodological guidelines] (144 p.). Kyiv: Referat. [in Ukrainian].
- Maruniak, Ye. O. (2018). *Heoprostorovi doslidzhennia i praktyka planuvannya: Ukraina na tli svitovykh trendiv* [Geospatial research and planning practice: Ukraine against the background of world trends] (336 p.). Kyiv: Feniks. [in Ukrainian].
- Postanova KMU “Pro zatverdzhennia Derzhavnoi stratehii rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky” No. 695 vid 5 serpnia 2020 r. [Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine “On Approval of the State Strategy for Regional Development for 2021–2027” No. 695 of August 5, 2020]. (2020). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved October 11, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> [in Ukrainian].
- Topchiiev, O. H., Yavorska, V. V. et al. (2015). *Rehionalistyka: heohrafichni osnovy rehionalnoho rozvytku i rehionalnoi polityky* [Regionalistics: geographical foundations of regional development and regional policy] (372 p.). Kherson: Oldi-Plus. [in Ukrainian].
- Sych, V. A., Shashero, A. M., & Kolomiyets, K. V. (2019). Karkas antropohenno-tekhnohennykh navantazhen na terytoriyi rehionu Ukrayinskoho Prychornomoria [Framework of anthropogenic and technogenic loads on the territory of the Ukrainian Black Sea region]. *Visnyk Odeskoho Natsionalnoho Universytetu. Heohrafichni ta Heolohichni Nauky* [Odesa National University Herald. Geography and Geology], 24((1(34))), 130–142. [https://doi.org/10.18524/2303-9914.2019.1\(34\).169717](https://doi.org/10.18524/2303-9914.2019.1(34).169717) [in Ukrainian].
- Topchiiev, O. H., Malchykova, D. S., & Shashero, A. M. (2011). Metodolohichni pryntsypy ta metodychna skhema heoplanuvannya rehioniv [Methodological principles and methodological scheme of geoplanning of regions]. *Rehionalni problemy Ukrainy: heohrafichniy analiz ta poshuk shliakhiv vyryshennia* (408 p.). Kherson: Vyshemyrskiy. [in Ukrainian].
- Topchiiev, O. H., Pylypenko, I. O., Yavorska, V. V., & Malchykova, D. S. (2019). *Metodolohichni zasady heohrafi* [Methodological principles of geography] (352 p.). Odesa: ONU. [in Ukrainian].
- Topchiyev O. H., Sych V. A., & Shashero A. M. (2019). Kontseptsiya karkasiv antropohenno-tekhnohennykh navantazhen [Concept of frames of anthropogenic and technogenic loads]. *Ukr. Heohr. Zhurnal*, (2), 41–48. <https://doi.org/10.15407/ugz2019.02.041> [in Ukrainian].
- Ukaz Prezidenta Ukrainy “Pro tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku” No. 722/2019 vid 30.09.2019 [Decree of the President of Ukraine “On the Sustainable Development Goals of Ukraine for the period until 2030” No. 722/2019 dated 30.09.2019]. (2019). Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved September 10, 2025, from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#n5> [in Ukrainian].
- Shashero, A. M. (2014). *Planuvannya terytoriy* [Territorial planning] (123 p.). Odesa: Aprel. [in Ukrainian].
- Yavorska, V. V., Sych, V. A., & Kolomiyets, K. V. (2015). Osoblyvosti formuvannya ekomerezhi rehionu Ukrayinskoho Prychornomoria [Peculiarities of the formation of the ecological network of the Ukrainian Black Sea region]. *Visnyk Odeskoho Natsionalnoho Universytetu. Heohrafichni ta Heolohichni Nauky* [Odesa National University Herald. Geography and Geology], 20(4), 129–143. [in Ukrainian].

Стаття надійшла 27.10.2025 р.

O. S. Sychuk

A. O. Buianovskyi

Odesa I. I. Mechnikov National University

Department of Geography of Ukraine, Soils Science and Land Cadastre,

2 Shampanskiy Ln, Odesa, 65015, Ukraine

Sychuk1@ukr.net

TERRITORIAL PLANNING AND GEOPLANNING IN REGIONAL AND LOCAL DEVELOPMENT STRATEGIES: THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS

Abstract

Problem Statement and Purpose. By signing the Association Agreement with the EU, Ukraine has undertaken to unify its domestic policy with the provisions of territorial development planning according to European visions, which is focused on ensuring multicentric spatial development and new relations between the city and the countryside, equal access to social infrastructure, balanced management of natural and cultural heritage, etc. A key issue in the spatial development of EU countries is ecological balance, the importance of which has especially increased in recent decades. Adaptation to climate change, preservation of biological diversity, balancing the use of soil and land resources and the landscape in general, improving the quality of the human habitat, reducing morbidity and improving human health are not an exclusive list of issues that are currently on the agenda. The resolution of these issues is determined by the framework of the national and global Development Goals 2030. It is the well-thought-out organization of the territory, its rational and balanced (sustainable) use that determines the practical side of this issue. Achieving this goal in general, both in Ukraine and directly in our Odesa region (including at the level of planning of community territories), requires systematic work with proper scientific and practical justification. This determines the relevance of the proposed study. The purpose of the study is to substantiate the theoretical and methodological basis of geoplanning as the most promising form of territorial planning in Ukraine in the context of its European integration progress.

Data & Methods. In preparing the proposed publication, general scientific and specific scientific (geographical) approaches and research methods were used, as well as interdisciplinary approaches in the field of sciences related to the stated issues - urban planning, land management, ecology, Earth sciences, law, etc. In preparing the proposed publication, the stock materials of the Department of Geography of Ukraine, Soil Science and Land Cadastre and the Problem Research Laboratory of Soil Geography and Protection of Soil Cover of the Chernozem Zone (PNDL-4 of ONU), information sources and official web pages of government bodies, higher education institutions and scientific institutions and public institutions that are directly involved in the problems of spatial planning in our country were used.

Results. The article highlights the current issues of territorial planning and geoplanning in Ukraine, in particular in wartime conditions. The difference in the concepts of territorial planning and geoplanning is theoretically proven. The theoretical and methodological basis and applied aspects of the application of planning solutions in the development of strategic documents of regional and local development are considered, in particular with an emphasis on the Odesa region and its geographical features. The need to improve the regulatory and legal framework

of geoplanning associated with the martial law and post-war reconstruction of the country and its individual territories of various hierarchical levels is noted. The development of comprehensive community development plans should be based on a landscape basis and take into account the existing and prospective settlement system, optimize the use of lands for their intended purpose for the purpose of sustainable development and preservation of an ecologically safe environment. In the conditions of the legal regime of martial law and post-war reconstruction of the country and its individual regions, it is recommended to take into account migration flows and other dynamic indicators of the demographic potential of the territory in geoplanning. Comprehensive plans for the development of communities as an integral attribute of their sustainable development should be developed on a landscape basis, taking into account the existing and prospective system of population settlement, optimization of land use for their intended purpose and preservation of an ecologically balanced environment. In the conditions of the special legal regime of martial law and post-war reconstruction of the country and its individual regions, it is recommended to take into account migration flows and other dynamic indicators of the demographic potential of the territory in geoplanning. The most problematic in geoplanning is the current district level, which is not provided with the necessary information base for further planning, which confirms the incompleteness of a number of reforms in Ukraine – decentralization, administrative, financial and tax, land, agrarian, land reclamation, forestry, etc. Ecologically unbalanced use of soil and land resources has led to the development of destructive processes of a degradation orientation in ecosystems. Currently, in wartime conditions, land use at all levels (national, regional, local) has not resolved the issues of ecological and agrochemical certification, land degradation and monitoring, sustainable management of water and soil resources, etc. The resolution of these issues, together with a block of demographic and other socio-economic problems, will determine the main directions in planning community territories in the post-war period of our country's development, and now they already require the training of appropriate management and executive personnel.

Keywords: territorial planning, geoplanning, regional strategies, sustainable development, land use, comprehensive community development plans, population, migration flows, martial law.